

Exploitatieonderzoek

Begraafplaats Woubrugge

20210914 D01 Definitief

Exploitatieonderzoek

Begraafplaats Woubrugge

20210914 D01 Definitief

Verantwoording

Projectnaam : Exploitatieonderzoek begraafplaats Woubrugge
Projectnummer : 20-1458
Documentnummer : 20210914
Versie en status : D01 Definitief
Datum : 14 september 2021

Opdrachtgever : Gemeente Kaag en Braassem
Postadres : Westeinde 1
Postcode & Plaats : 2371 AS Roelofarendsveen
Contactpersoon : Bas Hoogervorst
Telefoonnummer : 071 332 72 72
E-mail : BHoogervorst@Kaagenbraassem.nl

Auteur(s) : Trudy van Rooij
Controle : Ralph Otten
Akkoord : _____
Vrijgave : _____

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Ruimte die over is en een andere bestemming kan krijgen	5
1.2	Verbetering van de exploitatie	5
2	Huidige kostendekkendheid	6
3	Haalbaarheid crematorium	7
3.1	Het verzorgingsgebied	7
3.2	Balans kosten en baten	12
3.3	Conclusie	12
4	Wat willen de marktpartijen	13
4.1	Mening over de begraafplaats zoals deze nu is	13
4.2	Cremeren	13
4.3	Strooiveld	13
4.4	Urnenmuur	13
4.5	Haalbaarheid crematorium te Woubrugge	14
4.6	Mening over andere bestaande ideeën t.a.v. begraafplaats Woubrugge	14
4.7	Ideeën vanuit marktpartijen	14
5	Resomeercentrum	17
5.1	Wat is resumeren	17
5.2	Stakeholders resumeren	17
5.3	Benodigdheden	17
5.4	Cijfers resumeren	18
5.5	Reactie marktpartijen	18
6	Haalbaarheid multifunctionele ruimte	19
6.1	Marktpartijen	19
6.2	Gemeente faciliteert en marktpartij exploiteert	19
7	Onderzoek haalbaarheid (bloemen)pluktuin/boomgaard	20
7.1	Pluktuin	20
7.2	Boom(gaard)	20
7.3	Haalbaarheid pluktuin	21
8	Voor- en nadelen uitbreiding oude begraafplaats	22
8.1	Naar het oosten (links van de begraafplaats)	22
8.2	Naar het zuiden (achter de begraafplaats)	22
9	Conclusie	24
9.1	Haalbaarheid crematorium	24
9.2	Haalbaarheid multifunctionele ruimte	24
9.3	Haalbaarheid resomeercentrum	24
9.4	Aantrekkelijkheid begraafplaats	24

1 Inleiding

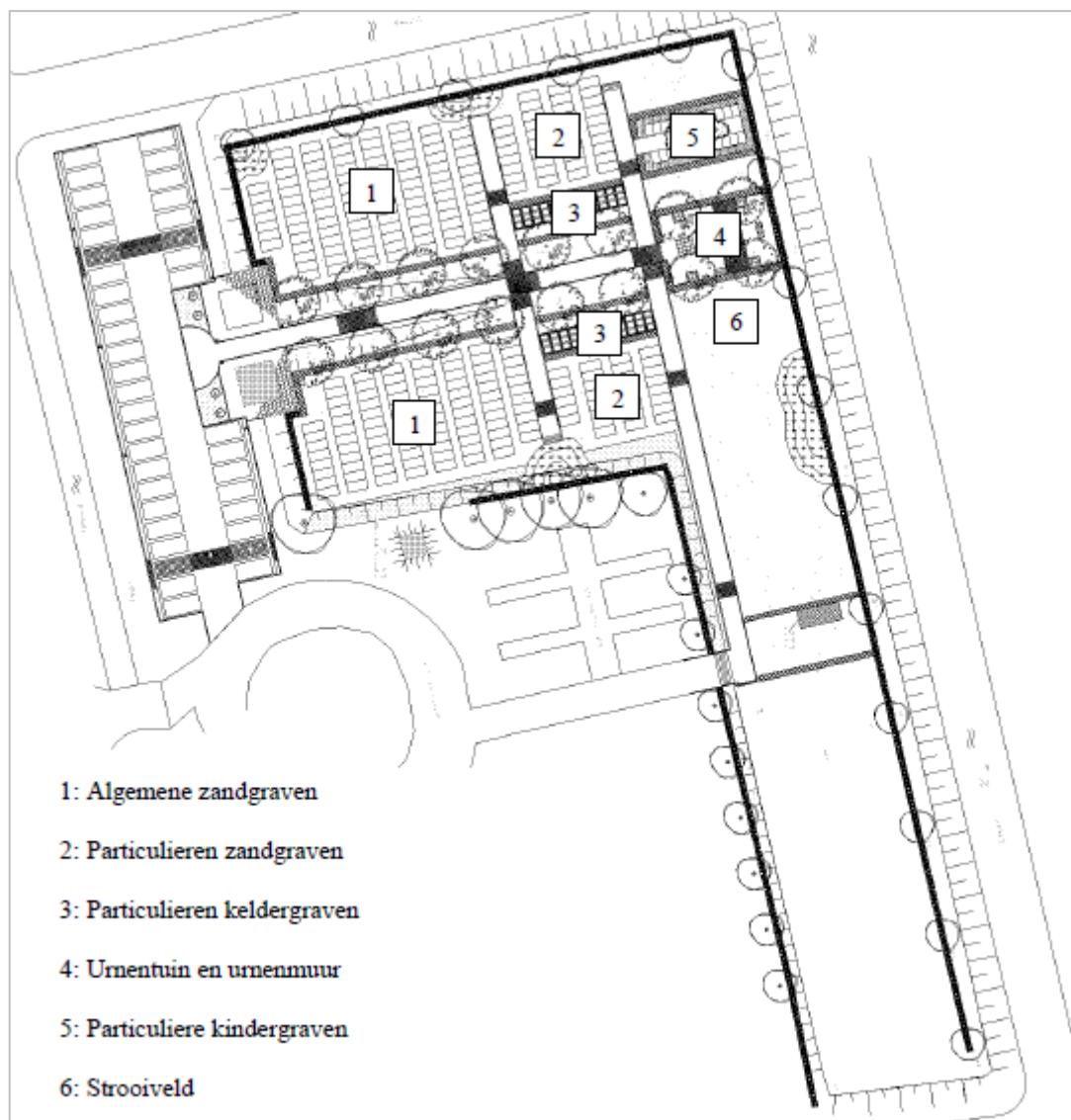
Op de begraafplaats te Woubrugge is sprake van een overcapaciteit op het uitbreidingsdeel. Deze overcapaciteit zou kunnen worden ingezet voor een andere bestemming om daarmee de begraafplaatsexploitatie te verbeteren.

De begraafplaats te Woubrugge ligt parallel aan de Kerkweg (N446). Aan de andere kant bevinden zich kassen. Deze zijn zeer goed zichtbaar vanaf de begraafplaats. Temidden van het oude gedeelte en de uitbreiding staat een aula. Tussen de kassen en de begraafplaats ligt een hoger gelegen leeg veld. Op dat gedeelte zijn geen graven gereserveerd. Er ligt hier ook een pad dat eindigt tegen een poort die verder geen functie heeft. Naast het oude gedeelte van de begraafplaats is een nieuw, hoger gelegen deel aangelegd met daarin enkele grafkelders. Dit veld is op één graf na helemaal leeg. De begraafplaats wordt omgeven door een watergang. Ten oosten hiervan ligt een volkstuintencomplex: dit betreft ecologische tuinvereniging de Esselyckerhof.

De uitbreiding is op twee manieren bereikbaar. Via het grote parkeerterrein en via het oude gedeelte. Er is een toiletgebouw aanwezig en een overkapping.

Het uitbreidingsdeel was een maatregel voor de capaciteitsproblemen van particuliere graven op het oude, Rooms-Katholieke én nieuwe deel van begraafplaats Woubrugge.

Momenteel zijn de urnenmuur en de particuliere kindergraven leeg. Ook is bijna het hele uitbreidingsgedeelte leeg. Op korte termijn verwachten we dat hier graven zullen komen.

Hoewel het uitbreidingsdeel relatief veel algemene graven bevat, zijn deze bij een actief ruimingsbeleid op het oude gedeelte niet nodig. Wanneer de particuliere graven en de katholieke particuliere graven op de juiste manier verdeeld worden ontstaat hier tot 2030 ook geen tekort.

Op het uitbreidingsdeel is het volgende gerealiseerd:

Veld	Aanwezig	Nodig tot 2030	Over tot 2030
1	160 algemene graven (2-diep)	1	159
2 + 3	108 particuliere graven (2-diep) (inclusief keldergraven)	(RK) 6	63
4	Urnentuin en urnenmuur	Nog niet gebruikt	
5	22 kindergraven	0	22
6	Strooiveld	Nog niet gebruikt	

Wanneer er geruimd wordt op het oude gedeelte zijn er pas vanaf 2035 particuliere graven nodig op het uitbreidingsgedeelte. Katholieke particuliere graven zijn nu al nodig. Tot 2030 zijn dat er 6. Vanaf 2030 zijn er katholieke algemene graven nodig op het uitbreidingsgedeelte.

De overige ruimte (particuliere keldergraven en zandgraven op (2) en (3)) zou met het oog op de toekomst qua bestemming anders ingedeeld moeten worden. Deze velden beslaan samen zo'n 700 m². Er zijn hier 38 particuliere zandgraven en 24 keldergraven aanwezig. Dit is voldoende voor de toekomstige behoefte.

Verder lijkt het parkeerterrein groter dan nodig.

1.1 Ruimte die over is en een andere bestemming kan krijgen

Beschikbare ruimte	Toelichting	Te reserveren voor:
3600 m ²	Inclusief parkeerterrein. (2600 m ² exclusief parkeerterrein).	Permanente andere bestemming.
1300 m ²	Het gedeelte waar nu algemene zandgraven liggen (1). Dit is ook in de toekomst niet nodig.	- Een tijdelijke andere bestemming; - Eventueel reserveren voor particuliere graven om er zo voor te zorgen dat er tot 2050 voldoende capaciteit blijft.

De gemeente vindt het van belang dat het gebied dat een andere invulling krijgt goed kan worden afgebakend ten opzichte van de begraafplaats.

1.2 Verbetering van de exploitatie

Ter verbetering van de exploitatie van de begraafplaats is de haalbaarheid onderzocht van een:

- Kleinschalig crematorium inclusief urnentuin;
- Een uitvaartcentrum / multifunctionele ruimte;
- Een (bloemen)pluktuin / boomgaard.

Ook is er onderzocht hoe de begraafplaats aantrekkelijker gemaakt kan worden.

2 Huidige kostendekkendheid

Gemeente Kaag en Braassem heeft drie gemeentelijke begraafplaatsen in beheer, dit betreft de begraafplaatsen Woubrugge, Leimuiden en Rijnsaterwoude. Er is geen separate begroting per begraafplaats; de geraamde baten en lasten maken onderdeel uit van de totale begroting. Naar inschatting van de gemeente hebben de kosten grotendeels betrekking op de begraafplaats in Woubrugge.

Onderstaande tabel geeft de kostendekkendheid van de begraafplaatsexploitatie van de afgelopen jaren weer:

jaar	Kostendekkendheid
2018	40%
2019	105%
2020	80%

De gemeente streeft naar een volledige kostendekkendheid (100%) van de begraafplaatsexploitatie. De gerealiseerde kostendekkendheid in de periode 2018-2020 bedraagt gemiddeld 75%.

In de begrotingen van 2018-2020 valt op dat de hoogte van zowel de totale kosten als de totale baten jaarlijks sterk variëren. Dit leidt er mede toe dat ook de kostendekkendheid van de begraafplaatsexploitatie jaarlijks een behoorlijke fluctuatie vertoont. De begraafplaatsbaten bestaan hoofdzakelijk uit de uitgifte van nieuwe graven, verlengingen en begravingen. In de afgelopen jaren worden er gemiddeld circa 3 nieuwe graven uitgegeven, is er sprake van 7 verlengingen en circa 14 bijzettingen.

Vanaf 2021 worden de graven geopend en gesloten door de eigen buitendienst van de gemeente Kaag en Braassem. Het ruimen van graven wordt uitbesteed. Deze kosten zijn nog niet begroot.

3 Haalbaarheid crematorium

Om te onderzoeken of een kleinschalig crematorium kan bijdragen aan verbetering van de kostendekkendheid van de begraafplaats, is er eerst bepaald of de realisatie van een kleinschalig crematorium haalbaar is.

De haalbaarheid van het stichten van een crematorium wordt hoofdzakelijk bepaald door:

- Het verzorgingsgebied:
 - o De hier aanwezige crematiebehoefte;
 - o De eventueel hier reeds aanwezige crematoria;
- De balans van kosten en baten.

3.1 Het verzorgingsgebied

Bij het bepalen van het verzorgingsgebied van een eventueel te stichten crematorium te Woubrugge, gaan we er van uit dat iemand zo'n 15 kilometer naar een crematorium wil rijden of maximaal 30 minuten.

Wanneer er in Woubrugge een crematorium zou komen, dan zouden de volgende gemeenten binnen het verzorgingsgebied vallen:

1. Kaag en Braassem (Leimuiden: 10 km);
2. Nieuwkoop (15 km);
3. Zoeterwoude (15 km);
4. Leiderdorp (9 km);
5. Leiden (13 km);
6. Oegstgeest (14 km);
7. Alphen aan den Rijn (8 km).

Wanneer we een wat groter gebied meenemen in het onderzoek, dan komen daar de volgende gemeente bij:

1. Haarlemmermeer (22 km)
2. Lisse (21 km)
3. Teylingen (23 km)
4. Uithoorn (22 km)
5. Bodegraven-Reeuwijk (19 km)
6. Zoetermeer (22 km)

3.1.1 Crematiebehoefte

Omdat 2020 vanwege covid-19 geen representatief jaar was, is er voor gekozen om te kijken naar het aantal overledenen in 2019.

Het landelijke crematiecijfer 2019 is 66,96%¹ (bron: LVC). Een regionaal of gemeentelijk crematiecijfer bestaat niet doordat gemeenten zelf geen inzicht hebben in hun crematiecijfer. Verloven tot begraven of cremeren worden uitgegeven in de gemeente waar iemand overlijdt (ongeacht woonplaats). Een gemeente met een ziekenhuis zal dus meer verloven uitgeven dan een gemeente waar geen ziekenhuis is. Verder wordt er niet bijgehouden hoeveel verloven er worden uitgegeven, of deze verloven voor begraven of cremeren zijn en waar de overledene wordt begraven of gecremeerd.

Van gemeente Alphen aan den Rijn weten we dat het crematiecijfer in werkelijkheid 62% was. Van de andere gemeenten hebben we het landelijk gemiddelde aangehouden om het aantal overledenen te berekenen dat kiest voor crematie:

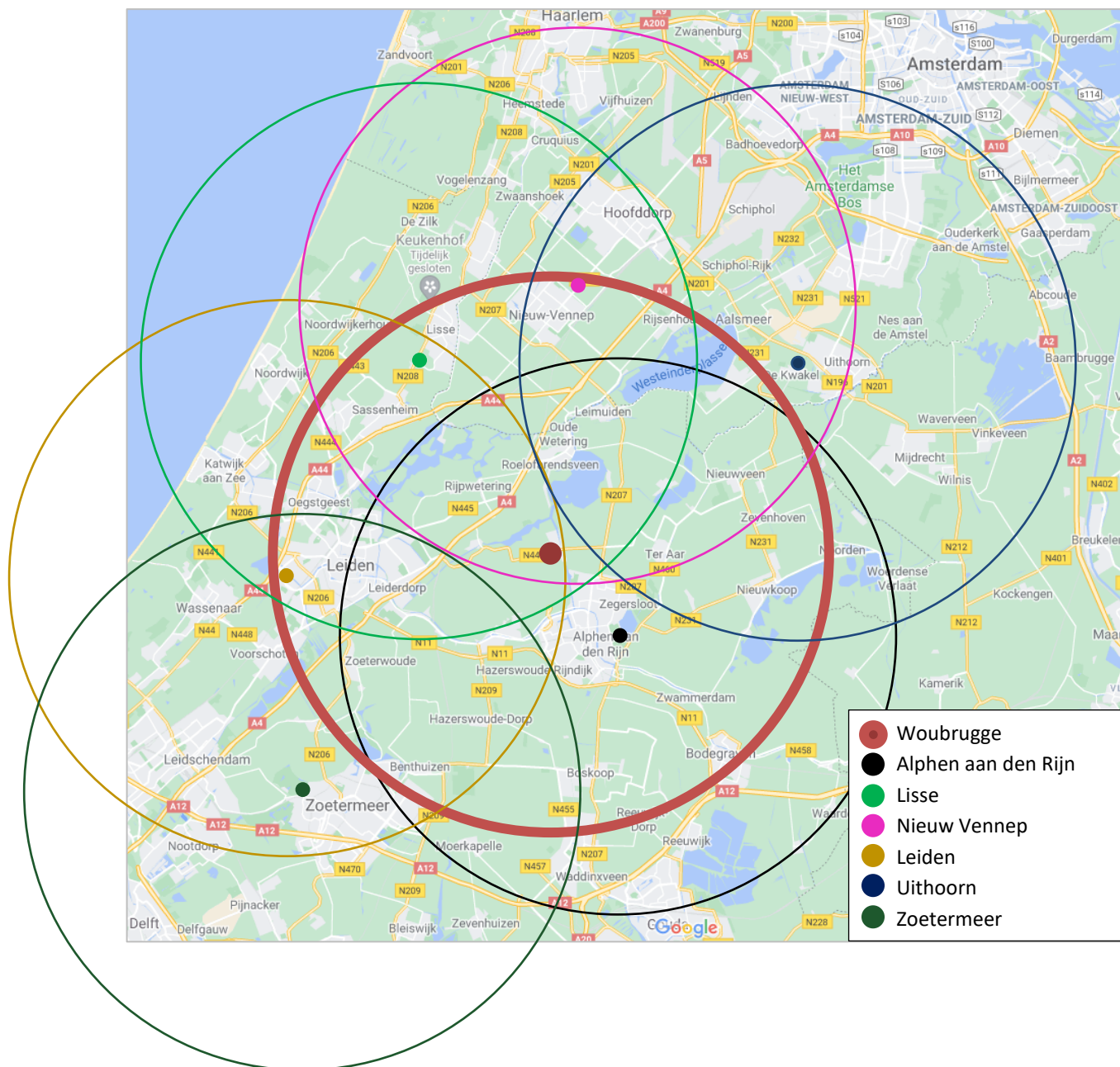
	Gemeente	Aantal overledenen per gemeente 2019	Crematie percentage per gemeente	Aantal overledenen dat kiest voor crematie
1	Kaag en Braassem	215	67%	84
2	Nieuwkoop	202	67%	135
3	Zoeterwoude	68	67%	46
4	Leiderdorp	239	67%	160
5	Leiden	992	67%	665
6	Oegstgeest	205	67%	137
7	Alphen aan den Rijn	869	62%	539
	Totalen:	2.790		1.766

In het grotere gebied is dit:

	Gemeente	Aantal overledenen per gemeente 2019	Crematie percentage per gemeente	Aantal overledenen dat kiest voor crematie
8	Haarlemmermeer	1034	67%	693
9	Lisse	187	67%	125
10	Teylingen	308	67%	206
11	Uithoorn	211	67%	141
12	Bodegraven-Reeuwijk	272	67%	182
13	Zoetermeer	903	67%	605
	Totalen:	2.915		1.953

3.1.2 Reeds aanwezige crematoria

Binnen het verzorgingsgebied van de gemeente Kaag en Braassem liggen momenteel 4 crematoria. Aan de rand hiervan liggen er nog 2. In Gouda is ook een crematorium. Ook zijn er in Amsterdam enkele crematoria. Maar omdat deze wat verder weg liggen, zijn deze niet expliciet meegenomen in het onderzoek. De zes crematoria binnen en net buiten het verzorgingsgebied van Woubrugge hebben ieder ook hun eigen verzorgingsgebied:

De afstand die men per auto aflegt is weergegeven in de volgende tabel:

	crematoria						
Gemeenten:	Woubrugge	Alphen a/dRijn	Leiden Dela	Nieuw Vennep	Lisse	Uithoorn	Zoetermeer
Woubrugge/Kaag en Braassem	0	7	16	18	22	20	23
Leimuiden/Kaag en Braassem	10	12	22	8	15	14	30
Haarlemmermeer	22	25	30	4	17	15	38
Teylingen	23	26	10	13	5	28	28
Lisse	21	23	17	9	2	26	35
Uithoorn	22	23	39	19	32	4	47
Nieuwkoop	15	11	31	22	28	13	36
Bodegraven-Reeuwijk	19	11	27	30	36	27	26
Zoeterwoude	15	17	10	26	32	36	10
Leiderdorp	9	19	7	21	28	32	15
Leiden	13	22	5	22	16	33	14
Oegstgeest	14	23	5	21	12	34	19
Zoetermeer	22	26	15	33	30	44	4
Alphen aan den Rijn	8	1	23	20	27	20	28

Alle gemeenten die binnen het verzorgingsgebied van een eventueel te stichten crematorium te Woubrugge vallen, vallen ieder ook in het verzorgingsgebied van tenminste 2 andere crematoria.

Een rit vanuit Woubrugge naar het crematorium in Leiden is 16 kilometer. Deze afstand kan in 23 minuten afgelegd worden, minder dan de maximale 30. Vanuit Bodegraven-Reeuwijk is het ongeveer 10 kilometer rijden naar het crematorium in Gouda, dat niet in deze tabel is opgenomen.

Woubrugge ligt dicht tegen Alphen aan den Rijn, waar zich een crematorium bevindt. In Leimuiden, dat binnen de gemeente Kaag en Braassem ligt, heeft men momenteel binnen een straal van 15 kilometer de keuze uit 4 crematoria: Alphen aan den Rijn, Nieuw Vennep, Lisse en Uithoorn.

Omdat men binnen het verzorgingsgebied kan kiezen uit meerdere crematoria, is er gekeken naar het aantal crematies dat per crematorium jaarlijks plaatsvindt.

3.1.3 Aantal crematies per crematorium binnen (en net buiten) verzorgingsgebied

Crematorium	Aantal crematieovens	Aantal crematies 2019
Alphen aan den Rijn	1	595
Rhijnhof (Dela) Leiden	2	1511
Meerbloemhof, Zoetermeer	1	1009
Haarlemmermeer, Nieuw Vennep	1	773
Duin en Bollenstreek, Lisse	1	507
Bouwens de Kwakel, Uithoorn	1	586
Totaal:	7	4395

In het crematorium van Alphen aan den Rijn, dat dicht bij Woubrugge ligt, werden 595 crematies uitgevoerd. Dit zijn er gemiddeld 11 per week. In crematorium Haarlemmermeer werden 773 crematies uitgevoerd. Dat zijn er gemiddeld 15 per week.

Er is gekeken naar de verwachte hoeveelheid crematies die in Woubrugge zouden kunnen plaatsvinden. Hierbij is er per gemeente gekeken naar de crematoria binnen een straal van 15 km.

Gemeente	Aantal overledenen per gemeente 2019	Crematie percentage per gemeente	Aantal overledenen dat kiest voor crematie	Kaag en Braassem	Aantal crematies
Kaag en Braassem	215	67%	84	35%	29
Nieuwkoop	202	67%	135	20%	27
Zoeterwoude	68	67%	46	20%	9
Leiderdorp	239	67%	160	30%	48
Leiden	992	67%	665	20%	133
Oegstgeest	205	67%	137	5%	7
Alphen aan den Rijn	869	62%	539	20%	108
Totalen:	2.790		1.766		361

In het grotere gebied is dit:

	Gemeente	Aantal overledenen per gemeente 2019	Crematie percentage per gemeente	Aantal overledenen dat kiest voor crematie	Kaag en Braassem	Aantal crematies
8	Haarlemmermeer	1034	67%	693	5%	35
9	Lisse	187	67%	125	5%	6
10	Teylingen	308	67%	206	5%	10
11	Uithoorn	211	67%	141	5%	7
12	Bodegraven-Reeuwijk	272	67%	182	1%	2
13	Zoetermeer	903	67%	605	0%	0
	Totale:	2.915		1.953		60

De verwachting is dat een crematorium te Woubrugge jaarlijks maximaal tussen de 361 en 421 crematies zal uitvoeren.

3.2 Balans kosten en baten

Een crematorium heeft met kosten en baten te maken. De kosten hebben betrekking op de realisatie van het crematorium inclusief oven, de aanleg van de buitenruimte en de jaarlijkse beheer- en personeelskosten. De baten worden gevormd door de opbrengsten uit crematies. Hierbij is er een verschil tussen crematies met ceremonie en technische crematies. Bij die laatste wordt er geen afscheidsceremonie gehouden. De baten van een technische crematie zijn ongeveer de helft van een crematie met ceremonie.

Voor de financiële haalbaarheid van een crematorium zijn jaarlijks minimaal 315 crematies met ceremonie nodig of 660 zonder ceremonie. Wanneer een crematorium recentelijk geopend is, wordt dit aantal de eerste jaren doorgaans niet gehaald.

3.3 Conclusie

Of een crematorium in Woubrugge haalbaar is, is niet zeker. Het zal mede afhankelijk zijn van de inzet en de bereidheid van een ondernemer om een crematorium te willen realiseren of te exploiteren.

De vraag of een crematorium bijdraagt aan een volledige kostendekkendheid van de begraafplaats is op basis van de voorliggende gegevens niet met 'ja' te beantwoorden. Er zal een keuze gemaakt moeten worden ten aanzien van de constructie. Hiervoor zijn verschillende scenario's mogelijk, bijvoorbeeld:

Realiseren van crematorium door gemeente.	Realiseren van crematorium door marktpartij.
Kleinschalig technisch crematorium zonder afscheidsmogelijkheden, geëxploiteerd door een marktpartij.	
Kleinschalig technisch crematorium zonder afscheidsmogelijkheden, geëxploiteerd door de gemeente.	
Volwaardig crematorium met opbaar- en afscheidsmogelijkheden, geëxploiteerd door een marktpartij.	
Volwaardig crematorium met opbaar- en afscheidsmogelijkheden, geëxploiteerd door de gemeente.	

Afhankelijk van de bereidheid bij marktpartijen kan er voor gekozen worden om deze scenario's verder te onderzoeken middels een exploitatie-onderzoek.

4 Wat willen de marktpartijen

Voor het onderzoek onder marktpartijen hebben we telefonisch contact opgenomen met 14 uitvaartondernemers in de omgeving die in het verleden een of meerdere uitvaarten op de begraafplaats te Woubrugge hebben gehad. Hiervan gaven er 6 aan zelden op de begraafplaats te Woubrugge te komen omdat ze normaal gesproken niet in deze omgeving opereren. Zij konden en wilden daarom geen mening geven.

Op de enquête die onder de meer actieve marktpartijen vervolgens is uitgezet hebben er 6 gereageerd. Dat is 75% van de ondernemers die met enige regelmaat op de begraafplaats komen. Een van hen (de meest actieve) heeft aanvullend per mail nog een uitgebreide reactie gegeven met ideeën voor de begraafplaats.

4.1 Mening over de begraafplaats zoals deze nu is

Op de vraag hoe de ondernemers de begraafplaats vinden zoals deze nu is, werd er als volgt gereageerd:

- Groot en niet persoonlijk;
- Overzichtelijk en ruim opgezet;
- De eerste indruk en de entree zien er verzorgd uit. Maar na de entree is het vrij kaal. Door de aula heen is de kortste route naar het algemene gedeelte maar daar zitten hele vervelende drempels.
- De begraafplaats ligt te afgelegen. Hij is niet uitnodigend. De begraafplaats is wel verzorgd maar weinig sfeervol. Voor Roelofarendsveen ligt de begraafplaats te ver weg, het is er naar ons idee te kaal. Veel lawaai van de doorgaande weg er naast.
- De begraafplaats ziet er altijd verzorgd uit;
- Het onderhoud is slecht, de paden zijn slecht. De uitbreiding die in het verleden is gedaan is ondoordacht geweest en de uitstraling rondom de parkeerplaats laat heel veel te wensen over.

4.2 Cremeren

Onder de marktpartijen die hebben gereageerd is er enige diversiteit ten aanzien van cremeren. Een ondernemer gaf aan geen crematies te doen vanwege zijn principes. Een andere ondernemer deed er slechts 6 per jaar. Bij de anderen varieerde het aantal tussen de 35 en 50 per jaar.

De as wordt bij een crematorium of elders verstrooid. Ook wordt de as in een urn thuis bewaard en soms in een urn op een begraafplaats. Er wordt vaak gekozen voor een combinatie: as in een sieraad, verstrooiing en gedenkplek.

4.3 Strooiveld

Slechts 2 ondernemers (degenen die hier niet vaak komen) wisten dat er op de begraafplaats te Woubrugge een verstrooiingsplaats is. De ondernemers die wel vaker op de begraafplaats komen, wisten niet dat er een verstrooiingsplaats is.

Het strooiveld zou in de ogen van de ondernemers aantrekkelijker gemaakt kunnen worden door het plaatsen van een prachtige boom onder het strooiveld. Hierbij zou een bank geplaatst dienen te worden waar nabestaanden herinneringen kunnen ophalen over hun dierbare. Ondernemers gaven verder aan dat beplanting, een goede verwijzing en onderhoud nodig is. Ook wordt het idee van een bloemenveld aangedragen en het aanbieden van (huur)sierurnen.

4.4 Urnenmuur

Twee ondernemers wisten niet dat er een urnenmuur was op de begraafplaats te Woubrugge. Een andere ondernemer doet niet aan crematies. De overigen gaven aan dat de urnenmuur aantrekkelijker gemaakt zou kunnen worden door een tuin te creëren waar nabestaanden een plekje hebben om te kunnen zitten

en hun gedachten kunnen laten gaan. Door er meer groen aan te planten en er een park van te maken. Ook werd er aangegeven dat de urnenmuur zelf niet aantrekkelijk is. Deze zou verwijderd moeten worden en er zou een aantrekkelijkere op een betere plaatst gezet moeten worden.

4.5 Haalbaarheid crematorium te Woubrugge

Alle marktpartijen geven aan dat zij niet verwachten dat een crematorium in Woubrugge haalbaar of rendabel is. Zij maken gebruik van crematoria als Alphen a/d Rijn, Nieuw Vennep en Leiden die voor hen goed aan te rijden zijn. Zij verwachten dat er bij het stichten van een crematorium in Woubrugge overcapaciteit ontstaat.

Omdat de ondernemers zien dat er voldoende gelegenheid in de omgeving is, willen zij geen van allen een crematorium in Woubrugge exploiteren.

4.5.1 Resomeercentrum

Vanwege de kosten en eisen aan een crematorium is de kans dat een crematorium haalbaar is in Woubrugge klein. Ook de ondernemers zien dat. Maar de eisen en kosten van een resomeercentrum zijn laagdrempeliger. Wellicht is daarom een dergelijk centrum wel haalbaar. Daarom zijn de ondernemers hierop ook bevraagd.

Wat is resomeren

Op dit moment kent Nederland vier vormen van lijkbezorging: begraven, cremeren, het zeemansgraf en het lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap. Alkalische hydrolyse, ook wel bekend als resomeren of watercrematie, wordt straks als nieuwe vorm toegevoegd aan de Wet op de Lijkbezorging. Bij deze techniek lost het lichaam van een overledene op in een verwarmde vloeistof waaraan kaliumhydroxide is toegevoegd.

De helft van de ondernemers (3) is al voorbereid op de nieuwe wet. Een van hen zegt dat dit beter overgelaten kan worden aan grote ondernemers in de omgeving die dit makkelijker rendabel kunnen maken. De twee anderen geven aan dat het een 'hot item' zou zijn, in de toekomst een 'gouden greep' en een 'strak plan'.

4.6 Mening over andere bestaande ideeën t.a.v. begraafplaats Woubrugge

4.6.1 Multifunctionele ruimte

Een multifunctionele ruimte op de begraafplaats zou gebruikt kunnen worden voor uitvaarten maar ook voor andere doeleinden. 83% van de ondernemers die met regelmaat op de begraafplaats komen (5 van de 6) zouden gebruik maken van een dergelijke ruimte. Een van hen geeft aan dat investeren in gebouwen niet rendabel is gezien de grote uitvaartondernemers in de omgeving (Dela, Pc Uitvaart, Harry Mens).

Twee van de ondernemers zouden een multifunctionele ruimte wel willen exploiteren:

- Keur & Keur;
- Mary van Leeuwen uitvaartverzorging.

4.6.2 (Bloemen)pluktuin / boomgaard

Alle ondernemers die crematies uitvoeren denken dat het de begraafplaats meerwaarde biedt als het strooiveld gecombineerd wordt met een bloementuin, boomgaard of pluktuin.

4.7 Ideeën vanuit marktpartijen

Er werd aangegeven dat het maken van een oprijplank (2) voor de drempels van de aula een goede toevoeging zou zijn.

Mary van Leeuwen uitvaartverzorging:

Mary van Leeuwen uitvaartverzorging stelt dat er van het gebouw dat er nu staat een multifunctionele ruimte gemaakt zou moeten worden. Hierin zou een opbaarruimte moeten komen waar nabestaanden 24 uur per dag gebruik van zouden kunnen maken. Dit zou volgens haar een ruimte moeten zijn waar de nabestaanden zich thuis voelen en waar tevens ook de mogelijkheid bestaat om afscheid te nemen in kleine of grote kring. Mevrouw Van Leeuwen zou een dergelijke ruimte wel willen exploiteren.

Keur & Keur uitvaartzorg

Ook Keur & Keur heeft aangegeven om een multifunctionele ruimte te willen exploiteren.

De aula

Keur & Keur vindt het onderhoud en de uitstraling van de aula goed maar van binnen vies en stoffig. Hij denkt dat de ruimte plaats kan bieden voor bijeenkomsten van zo'n 70 personen.

Ideeën ter verbetering van de aula:

- Verwarming (een ander systeem);
- Pantry (eenvoudig keukenblok met warm en koud watervoorziening en stroom t.b.v. catering);
- Geluidsinstallatie (huidige vervangen door een nieuwe versterker en USB/CD-drager);
- Deuren (realiseren van tochtportalen, uitnodigendere uitvoering van de deuren);
- Vloeren (reinigen van de grindvloer of vervangen);
- Inventaris en inrichting (ruimte mogelijk maken voor veel bezoekers, en in weinig tijd om te vormen van aula naar ontvangstruimte);
- Verlichting (lampen aanpassen aan karakter van gebouw, bijvoorbeeld dimmers);
- Overig (middels juiste inrichting opbaring mogelijk maken)

Asbestemmingen

Keur & Keur geeft aan dat er voor het bewaren van as nu de beschikking is over de urnenmuren op het nieuwe gedeelte en de urnengraven op het oude deel. De urnenmuur vindt Keur & Keur niet mooi. Hij zegt dat op de huidige uitbreiding voldoende ruimte is om hier een divers en waardig aanbod te creëren. De urnenmuur zou volgens hem verplaatst moeten worden en er zou een parkachtige setting aangeplant moeten worden.

5 Resomeercentrum

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gaat alkalische hydrolyse (resomeren) betrekken bij de modernisering van de Wet op de Lijkbezorging. De wet wordt waarschijnlijk in 2021 vastgelegd. In de Verenigde Staten en in Canada is resomeren van mensen toegestaan in zo'n 20 staten en verschillende provincies. Verder in de wereld is dit tot op heden nog niet het geval.

In Nederland is het resomeren van dieren al wel toegestaan. Dit wordt hier ook al toegepast, en wel in Venlo.

5.1 Wat is resomeren

Resomeren wordt ook wel watercrematie genoemd. Voor nabestaanden verloopt het eerste gedeelte van het proces van resomeren ongeveer gelijk aan dat van cremeren. Pas nadat de overledene aan het zicht van de nabestaanden onttrokken wordt gaat het anders. Want dan wordt de overledene uit de houten kist gehaald, in een wollen omhulsel gewikkeld en in een installatie geplaatst.

In plaats van dat het lijk met kist en al verbrand wordt, wordt het lijk nu zonder kist opgelost in water. Onder invloed van de daarin aanwezige alkali (natronloog) verbreken de verbindingen. Na het resomeren blijft er een witte as over en een steriele, waterige oplossing. Dat water kan via de normale waterzuiveringsinstallaties worden verwerkt. De as (slechts 3% van het oorspronkelijke gewicht) gaat in een urn. Volgens TNO is resomeren veel milieuvriendelijker dan cremeren of begraven.

5.2 Stakeholders resomeren

Er verschillende stakeholders waarmee resomeercentra te maken hebben:

1. Gemeenten;
2. Waterschappen;
3. Uitvaartondernemers;
4. Crematoria;
5. Milieupartijen;
6. Interne organisatie (medewerkers, de besturen van de coöperaties, de raad van afgevaardigden en de aandeelhouders);
7. Leveranciers;
8. Branche organisaties.

5.3 Benodigdheden

Een resomeercentrum heeft nodig:

- Ruimte
 - o Technische ruimte (minimaal: 2,70 m (h) x 6 m (l) x 3m (b));
 - o Koeling, kantoor en ruimte voor opslag van chemicaliën;
 - o *Eventueel: ruimte voor rouwdiensten;*
- Een 3-fase aansluiting voor krachtstroom;
- Een warm- en koudwateraansluiting;
- Een gewone (huis-tuin-en-keuken)-afvoer.

Stankoverlast / brandbeveiliging

Een resomeercentrum valt niet in milieucategorie 3.2. (zoals dat bij crematoria wel het geval is). Er is geen uitstoot en daardoor ook geen stankoverlast.

Er zijn geen extra maatregelen nodig voor brandbeveiliging.

5.4 Cijfers resomeren

Een resomeermachine voor mensen kost ongeveer € 300.000 (ongeveer de helft van een crematie-oven) en is 90% zuiniger dan een gascrematie-oven. Het duurt ongeveer 1,5 uur voordat de resomeermachine klaar is voor gebruik. Een resomatie duurt ongeveer 7 uur. Er is nauwelijks onderhoud nodig (in tegenstelling tot een crematie-oven). Er is 1000 liter water nodig voor een resomatie. Dit mag leidingwater, regenwater of grijswater zijn.

5.5 Reactie marktpartijen

Uitvaartondernemers die aangeven principieel geen crematies te doen, zullen straks ook geen resomaties gaan doen. Er zijn drie ondernemers die zich al hebben voorbereid op de nieuwe Wet op de Lijkbezorging die resomeren mogelijk maakt. Twee van hen zijn enthousiast ten aanzien van een resomeercentrum op de begraafplaats te Woubrugge. Zij zien zeker een kans. 'Strak plan', zegt de een, en 'Dat zou een Hot item zijn, en in de toekomst een gouden greep' zegt de andere. Deze twee ondernemers zouden ook graag een multifunctionele ruimte op de begraafplaats te Woubrugge willen exploiteren.

6 Haalbaarheid multifunctionele ruimte

Een multifunctionele ruimte kan dienst doen als uitvaartcentrum of trouwlocatie. De aula die nu aanwezig is op de begraafplaats zou hiervoor aangewezen kunnen worden. Wellicht is het nodig om dit gebouw voor dit doel te vergroten.

Wanneer de nu aanwezige aula dienst gaat doen als multifunctionele ruimte, dan dient er een afscheiding te komen met de begraafplaats. Dit kan middels het hek en de poort die elders op de begraafplaats staan (en nu geen functie hebben). Ook heeft de aula aanpassingen nodig, bijvoorbeeld het toevoegen van oprijplanken over de drempels voor mindervaliden.

6.1 Marktpartijen

Van de zes ondernemers die met regelmaat op de begraafplaats komen zouden vijf van hen gebruik maken van een ruimte die ingezet kan worden voor uitvaarten en andere doeleinden.

Twee marktpartijen zijn geïnteresseerd in het exploiteren van een dergelijke multifunctionele ruimte op de begraafplaats te Woubrugge. (Keur&Keur en Mary van Leeuwen uitvaartverzorging). Beiden waren ook enthousiast over een resomeercentrum te Woubrugge.

Zij hebben al serieus nagedacht over hoe zij de ruimte zouden willen opknappen en inrichten.

- Een opbaarruimte creëren;
- Reinigen van vloer en gehele ruimte;
- Een pantry toevoegen;
- Moderniseren van de geluidsinstallatie;
- Verlichting: dimmers toevoegen.

6.2 Gemeente faciliteert en marktpartij exploiteert

De gemeente zou een multifunctionele ruimte kunnen faciliteren en vervolgens baten kunnen ontvangen uit de verhuur of randvoorwaarden van het gebouw.

Voor- en nadelen

Wanneer de gemeente besluit een dergelijke ruimte te realiseren en een marktpartij wil laten exploiteren, dan heeft dat de volgende voor- en nadelen:

Voordelen

- De gemeente blijft eigenaar van de grond en het gebouw;
- Totaal beheer ten aanzien van de realisatie: politiek en qua uitvoering;
- Wanneer de exploitatie in handen is van een marktpartij dan is de gemeente verzekerd van een jaarlijks bedrag aan (huur)inkomsten;
- De gemeente draagt geen commercieel risico.

Nadelen

- Kosten van de (aanpassing van het) gebouw zijn voor rekening van de gemeente;
- De gemeente heeft geen invloed op de exploitatie van het gebouw;
- Er is geen invloed op de prijsstelling en samenwerking met uitvaartondernemers en andere partijen.

7 Onderzoek haalbaarheid (bloemen)pluktuin/boomgaard

Alle ondernemers die crematies uitvoeren zijn van mening dat het de begraafplaats meerwaarde biedt als het strooiveld gecombineerd wordt met een bloementuin, boomgaard of pluktuin.

7.1 Pluktuin

Een pluktuin kan een tijdelijke bestemming zijn voor een gedeelte van een begraafplaats dat de komende jaren nog niet in gebruik wordt genomen. In een pluktuin kunnen bloemen, kruiden, groente en fruit opgenomen worden. Ook kan er een boomgaard zijn waar fruit geplukt kan worden. Een pluktuin kan ook elementen bevatten waar kinderen kunnen spelen. Zorgvuldig onderhoud is belangrijk voor het behoud van de vitaliteit van de beplanting. Ook dient een dergelijke tuin goed afgebakend te zijn van de begraafplaats om te voorkomen dat er onduidelijkheid ontstaat ten aanzien van welke bloemen geplukt mogen worden, en welke niet.

7.1.1 Bloementuin

Bloemenweide

Bloemenweides kunnen door bezoekers gebruikt worden als pluktuin om verse bloemen bij het graf van hun dierbaren te leggen. Op dit moment is een groot gedeelte van het nieuwe gedeelte al ingezaaid met een wild bloemenmengsel. Het is aan te bevelen om dit te evalueren. Is de samenstelling naar wens?

- Kleur;
- Hoogte;
- Bloeitijd;
- Mate van onderhoud.

Bloemenpluktuin

Ook kan er overwogen worden een pluk(-thee)tuin te realiseren. Een bloementuin is onderhoudsintensiever dan een bloemenweide. Ook dient er goed nagedacht te worden over de samenstelling (kleur, hoogte, bloeitijd, mate van onderhoud). In een pluktuin kunnen bezoekers (tegen betaling) boeketten plukken en deze bij het graf leggen. Er zou ook een natuurlijke speelmogelijkheid in opgenomen kunnen worden.

Er loopt een knooppuntenroute langs de begraafplaats en er is een toilet aanwezig. Met een pluk(-thee)tuin kan deze plek wellicht ook interessant zijn voor recreërende voorbijgangers.

7.1.2 Groente/fruitpluktuin

Een groente- of fruitpluktuin is onderhoudsintensief. Bestrijdingsmiddelen dienen chemievrij te zijn. Wanneer hiertoe overgegaan wordt dient er overeenstemming te zijn ten aanzien van het onderhoud. Ook zal er controle gehouden moeten worden op het onderhoud en op het plukken van de vruchten. Naast de begraafplaats is een volkstuintencomplex aanwezig. Toch lijkt een groente-fruitpluktuin minder geschikt op deze locatie.

7.2 Boom(gaard)

De kassen achter de oude begraafplaats zijn heel zichtbaar en onaantrekkelijk. Ook ligt de goed zichtbare knekelput hier. Deze zouden aan het zicht onttrokken kunnen worden middels de aanplant van bomen. Wanneer er gekozen wordt voor fruit- of notenbomen geldt ook hier dat er goed gekeken moet worden naar de keuze voor bestrijdingsmiddelen. De aanplant van bomen dient het benaderen van de daar aanwezige knekelput niet in de weg te staan.

Ook zouden er op het nieuwe gedeelte aan de kant van het parkeerterrein mooie lage bomen met dunne stammen aangeplant kunnen worden.

7.3 Haalbaarheid pluktuin

Het lijkt dat een pluktuin alleen haalbaar is wanneer dit uitgebaat wordt door een marktpartij. Wellicht kan dit een van de ondernemers zijn die interesse hebben getoond in het exploiteren van de multifunctionele ruimte. Anders zou dit een andere partij kunnen zijn.

8 Voor- en nadelen uitbreiding oude begraafplaats

Er dient nog wel ruimte gereserveerd te blijven voor in elk geval zo'n 6 graven. Hiervoor zou ófwel het gedeelte aan de oostkant gebruikt kunnen worden, ófwel aan de zuidkant.

8.1 Naar het oosten (links van de begraafplaats)

Wanneer de oude begraafplaats zijn uitbreiding voor het begraven naar het oosten krijgt, dan zijn er de volgende voor- en nadelen:

Voordelen

- Het is eenvoudig te realiseren;
- De helft van de grafkelders kan beschikbaar blijven voor begraven;
- Het pad naar het parkeerterrein blijft op een logische plaats liggen;
- Het parkeerterrein (dat te groot is) kan op een logische wijze gehalveerd worden;
- Het veld dat aan deze kant (aan de overkant van het pad) over blijft kan dienen als bloemenpluktuin, boomgaard of er kunnen andere bomen aangeplant worden. Zo wordt de ingang naar de begraafplaats aantrekkelijker;
- Het strooiveld kan blijven waar het nu ligt. Wanneer dit aantrekkelijker wordt ingericht dan heeft dit meerwaarde voor het begraafgedeelte dat er tegenaan ligt.

Nadelen

- Vanuit de lucht gezien vormt de begraafplaats geen duidelijk rechthoek meer;
- De helft van de grafkelders blijft ongebruikt. (Deze kunnen eventueel verplaatst worden naar het lagere oude gedeelte waar op sommige plaatsen problemen zijn met het grondwater.);
- Wanneer de begraafplaats naar deze kant wordt uitgebreid dan kan de aula op de huidige locatie niet goed meer dienen als multifunctionele ruimte omdat deze dan ingesloten wordt. Zou hiertoe wel de wens zijn, dan zou de aula verplaatst moeten worden. Dat brengt kosten met zich mee.

Om het oude en nieuwe gedeelte één geheel te laten worden, zou de haag die rondom het oude gedeelte staat, hier om het nieuwe gedeelte doorgetrokken moeten worden.

In dit scenario zou het strooiveld een natuurlijke overgang dienen te maken met het in te richten gedeelte tussen de kassen het oude gedeelte. Hierbij zou een betere plek gezocht dienen te worden voor de urnenmuur. Deze urnenmuur zou een ander (aantrekkelijker) ontwerp moeten hebben dan de huidige. Wellicht een waarbij de (sier)urnen zichtbaar zijn.

8.2 Naar het zuiden (achter de begraafplaats)

In dit scenario zouden alle grafkelders, die momenteel in het oostelijke deel liggen, verplaatst kunnen worden naar het zuidelijke deel, of wanneer mogelijk naar het oude, lagere gedeelte. Zo kunnen ze nog steeds gebruikt worden. De kosten hiervan moeten meegenomen worden in de beslissing om dit uit te voeren.

Wanneer de oude begraafplaats zijn uitbreiding voor het begraven naar het zuiden krijgt, dan zijn er de volgende voor- en nadelen:

Voordelen

- De aula kan zo een logische toegang blijven naar de begraafplaats;
- De aula wordt niet ingesloten door de begraafplaats en kan een multifunctionele bestemming krijgen;
- Vanuit de lucht gezien vormt de begraafplaats zo een rechthoek;

- Het gebied dat overblijft vormt een natuurlijker afgebakend geheel dat eventueel verkocht kan worden aan een marktpartij.

Nadelen

- De grafkelders in het oostelijke gedeelte dienen verplaatst te worden, anders blijven ze ongebruikt in de grond. Dit brengt kosten met zich mee;
- Er ligt een bezet zandgraf in het oostelijke deel. Dit graf ligt op de locatie waar algemene zandgraven zijn. Wanneer dit een algemeen graf is, dan dient er gewacht te worden totdat de graftermijn eindigt. Daarna kan dit gebied anders ingericht worden. Wanneer dit bezet graf toch een particulier graf is, dan dient er overleg plaats te vinden met de rechthebbende om met deze af te stemmen of dit graf verplaatst mag worden. Wanneer de rechthebbende niet willen meewerken, mag dit graf niet verplaatst worden.

9 Conclusie

9.1 Haalbaarheid crematorium

Aangezien de vijf actieve ondernemers tussen de 35 en 50 crematies per jaar hebben zal waarschijnlijk het voor de haalbaarheid van een crematorium minimale aantal van 315 crematies niet gehaald gaan worden.

Omdat de ondernemers van mening zijn dat er voldoende crematievoorzieningen in de nabije omgeving zijn gesitueerd, willen zij geen van allen een crematorium in Woubrugge exploiteren.

9.2 Haalbaarheid multifunctionele ruimte

Er zijn twee ondernemers die hebben aangegeven dat zij een multifunctionele ruimte willen exploiteren (Keur & Keur en Mary van Leeuwen Uitvaartverzorging). De gemeente kan deze mogelijkheid nader in overweging nemen en bepalen welke kaders en randvoorwaarden hierbij worden gesteld.

Er zijn vijf uitvaartondernemers die gebruik zouden willen maken van een dergelijke ruimte (inclusief Keur & Keur en Mary van Leeuwen Uitvaartverzorging).

9.3 Haalbaarheid resomeercentrum

Het zal binnenkort mogelijk worden om overledenen te resumeren. Aan een resomeercentrum worden andere eisen gesteld dan aan een crematorium. Vanwege de lagere kosten is het tevens eerder financieel haalbaar dan een crematorium. Twee ondernemers zien hierin een kans.

Omdat een resomeercentrum weinig ruimte vraagt, zou er bij het aanpassen van de aula rekening gehouden kunnen worden met een eventueel resomeercentrum in de toekomst.

Wanneer er werkelijk overgegaan wordt tot het stichten van een resomeercentrum dan zullen er gesprekken gevoerd dienen te worden met stakeholders en dient er contact opgenomen te worden met het waterschap om te controleren of zij geen aanvullende eisen stellen aan resumeren.

9.4 Aantrekkelijkheid begraafplaats

Overwogen kan worden om de begraafplaats aantrekkelijker te maken middels bijvoorbeeld een bloementuin of pluktuin, dit kan (in beperkte mate) leiden tot een positief effect op de begraafplaatsexploitatie. De ondernemers geven aan dat dit met name geldt voor het strooiveld en de urnenmuur. Ook dient er in hun optiek meer bekendheid te worden gegeven aan de urnenmuur en het strooiveld; het aantrekkelijker maken van de aula is eveneens van belang.

Strooiveld

Het strooiveld zou aantrekkelijker gemaakt kunnen worden middels een boom met een bank waar nabestaanden herinneringen kunnen ophalen over hun dierbare. Er dient hier aandacht te zijn voor beplanting, verwijzing en onderhoud. Een bloemenveld wordt hier aangeraden en het aanbieden van (huur)sierurnen.

Urnenuur

De urnenmuur dient vervangen te worden en verplaatst te worden. Verder moet er voor een aantrekkelijker omgeving gezorgd worden.

Bloemen/pluktuin

Het ingezaaide bloemenveld dient geëvalueerd te worden. Op basis van deze evaluatie dient besloten te worden of deze werkwijze voortgezet wordt, of dat er een pluktuin gerealiseerd gaat worden. Wanneer er overgegaan wordt tot het realiseren van een pluktuin dan dient hiervoor een marktpartij betrokken te worden.

Bomen / boomgaard

Bomen kunnen de kassen aan de zuidkant van de begraafplaats aan het zicht onttrekken en het planten hiervan is daarom aan te bevelen.

Aula

De aula dient aangepast te worden. Er zou hiervoor contact opgenomen te worden met de twee marktpartijen die een multifunctionele ruimte zouden willen exploiteren. Ook een eventueel resomeercentrum en het uitbaten van een pluktuin kan in de gesprekken aan de orde komen.